

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Halász Ernő*

Cím: *50 évvel ezelőtt halt meg Baross Gábor*

Forrás: *Ujság*

Bz
(Hely)

1942 Ujg.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (C)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Baross Gábor

Idő

"1942"

Személy

Ötven évvel ezelőtt halt meg Baross Gábor, a „vasminiszter“

Ferenc József nagy szerencsétlenségnek mondotta Baross korai halálát

Néhány nap múlva, május 9-én ötven esztendeje, hogy fiatalon, mindössze negyvennégy éves korában meghalt Baross Gábor, a „vasminiszter“, a magyar vasút felvirágoztatója, a postatakarékpénztár megalakítója, a kiegyezés utáni szabadelvű korszak egyik legtehetségesebb, legműveltebb, legsokoldalubb, legmunkabíróbb vezéregyénisége. Már huszonhét éves korában képviselő, harmincöt éves korában államtitkár és egy félévvel több mint harmincnyolc éves, amikor elfoglalja a miniszteri széket, amelyből csak a halál kegyetlensége emelte ki.

Ötven esztendeje, hogy Baross Gábor meghalt, de ma is beszélnek róla, alkotásai pedig századokon át hirdetik majd, micsoda tehetség és tudás élt benne. Elettét és munkásságát néhány újsághasábon, sem teljes egészében ismertetni, sem megfelelően méltatni nem lehet, így szorítkozunk csak arra, hogy dióhéjban beszéljünk Baross Gáborról, a politikusról, az alkotóról és az ember-

ről.

Baross, a képviselő, az államtitkár

Baross Gábor 1848-ban, Pruzsinán, Trencsén megyében született, apja, Baross Antal, járáshíró volt. Tanulmányainak befejezése után Trencsén megye szolgálatába lépett, ahol csakhamar főjegyző és árvaszéki elnök lett. 1874-ben megállapította a Vág-völgyi Lap-ot, s egy évre rá, 1875-ben a puchoillavai kerületben szabadelvű párti programmal képviselővé választották. A parlamentben csakhamar feltűnt és első igazi nagy sikerét 1878-ban az Ausztriával kötött új vám- és bankkiegyezési javaslat előadói beszédével aratta. Ő volt az előadója 1882-ben az osztrák-magyar-német kereskedelmi szerződésnek és az autonóm vámtarifa-javaslatnak.

Ennek az évnek nyarán hosszabb tanulmányutat tett Nyugat-Európában, járt Berlinben, Párizsban, Brüsszelben és ezeken a helyeken főképp a közigazgatási problémákat tanulmányozta. Tisza Kálmán felismerte a fiatal képviselő értékeit és amikor 1883-ban az akkori közmunka- és közlekedési minisztériumban az államtitkári szék megüresedett, Tisza Kálmán javaslatára a király Baross

Gáborát nevezte ki. A kinevezés meglepetést keltett, mert azt hitték, hogy mérnök-szakember lesz majd az új államtitkár és az ellenzéki lapok kifogásolták is, hogy Barossal jogász került a közgazdasági vagy mérnöki képességeket megkívánó helyre. A fiatal államtitkár azonban csakhamar bebizonyította, hogy Tisza Kálmánnak jó szeme volt. Államtitkári működésének három legnevezetesebb alkotása, hogy új alapokon rendezte a vasuti adminisztrációt, egyesítette a postát a távirddal és megalkotta a postatakarékpénztár intézményét. A MÁV adminisztrációjának rendezését erőlyes kézzel vitte keresztül. 1886-ban szigorú rendelet ment a vasúthoz a meglazult fegyelem helyreállítása ügyében. A rendeletet Kemény Gábor báró miniszter írta alá, de mindenki tudta, hogy az intézkedés Baross Gáboról ered és bármennyire kifogásolták is a valóban rendkívül erőlyes intézkedést, Baross Gábor nem hagyta magát eltántorítani és el is érte célját: a vasútnál helyreállt a rend és a fegyelem.

A vasminiszter alkotásai

1886 utolsó napjaiban nevezték ki közmunka- és közlekedési miniszterré, majd amikor 1889-ben a minisztériumok ügybeosztása megváltozott, kereskedelmi és ipartügyi mi-

niszter lett Baross Gábor. Csaknem hat éves minisztersége alatt egész sereg alkotással gazdagította a magyar közgazdasági, ipari és kereskedelmi életet. Nevét legnépszerűbbé a vasuti zónadijszabás bevezetése tette, amely valóban egyike volt legkitűnőbb elgondolásainak. Az addigi kilométeres dijszabás helyett bevezetett zónadijszabás megkészszerzte a vasutak jövedelmét és népszerűvé tette Magyarországon az utazást, emellett számos vidéki város gazdasági helyzetét lendítette fel. A zónadijszabás eredményezte siker tette azután lehetővé, hogy Baross expresszvonatok beállításával, háló- és étkezőkocsik bevezetésével a magyar vasutat nyugati színvonalra emelje.

Többi alkotása közül fel kell még sorolnunk a posta és táviró dijszabás reformját, az ut- és hidépítés fejlesztését, a vasutak államosításának folytatását, vasuti tisztképző tanfolyam felállítását, az áruszállítási díjtételek

egyszerűsítését, a belső hajózás fejlesztését, az iparoktatás fejlesztését, az Ipartanács megszervezését, a gyárripar és a kisipar támogatását, az ipari munkások betegség- és balesetbiztosítását, a vasárnapi ipari munkaszünet bevezetését, Fiume fejlesztését, vám- és külkereskedelmi szerződések kötését, a Kereskedelmi Múzeum létesítését és végül Baross legkedveltebb tervét, a Vaskapu szabályozását. Az erről szóló javaslat 1883-ban került a parlament elé és 1890 szeptember 18-án Baross Gábor egy gombnyomással személyesen robbantotta fel az első sziklát. Talán tragikusan korán jött halálát is ez a terve okozta, mert hiszen lázasan ment le 1892-ben a szabályozási munkák el-

lenőrzésére és a halálos betegség csírát erről az utról hozta magával.

El kell még mondani róla, hogy ő volt az első magyar miniszter, aki felismerte az idegenforgalom fontosságát, akkor, amikor erről a legtöbben még nem is álmodoztak. Utasítást is adott a MÁV-nak, lépjen érintkezésben a Cook-céggel, hogy ez nyisson Budapesten fiókot.

A helyettes belügyminiszter

Baross Gábor rövid ideig, 1889 március 22-étől június 16-áig helyettes belügyminiszter is volt, úgyhogy ebben az időben két hatalmas tárca munkáját látta el. Akkoriban a színeszet ügye még a belügyminisztériumhoz tartozott és éppen Baross helyettesítési ideje alatt tárgyalta a Ház a belügyi tárca költségvetését. Baross Gábor gondolkodására, politikai meggyőződésére és szabadelvűségére jellemző az a nyilatkozata, amelyet 1889 május 11-én tett a Házban. Ezen az ülésen Komlóssy Ferenc képviselő kijelentette, hogy ő nem jár az Operába, mert ugyanezt ingyen hallhatja a Rombach- vagy Dohány-utcai zsinagógában. Kifogásolta, hogy „zsidó embert“ tettek az Opera igazgatójává. (Mahler Gusztáv volt akkor az Opera igazgatója.) Komlóssy kijelentette, ő attól tart, hogy ez az igazgató nem magyar nemzetiségű, hanem zsidó nemzetiségű teszi az Operát.

Baross Gábor válaszárol a Ház naplójában többek között ezeket olvashatjuk: „*En, mint katolikus ember, tiltakozom azon izléstelenég ellen és határozottan megszólom azt (Élénk helyeslés jobbfelől), hogy egy katolikus pap így szerepelt e Házban. (Élénk helyeslés jobbfelől.)*” Kijelentette még Baross, hogy alig tart alkalmasabb eszközt a nemzeti kultúra terjesztésére, mint a színészetet, amelynek ügyét áldozatok árán is elő kell mozdítani.

Ki volt Baross Gábor?

Baross Gábor hatalmas termelű, erősen barna férfi volt, talán ezért kapta a folyosón a „tót szerecsen” nevét. Nem volt pajtáskodó természet, de hü barát. Kicsit hirtelenharagu, de általában vidám. Rendkívüli akaraterő és hatalmas elme lakozott benne. Különösebb passziói nem voltak, mindössze talán az hogy szerette a jó szivart. Nem tartozott az úgynevezett fényes szónokok sorába, mégis voltak szónoki sikerei, mert ha mondatai lazák voltak is, csak olyankor beszélt, amikor mondanivalója volt és — mindig volt mondanivalója. Tudott németül, franciául, tótul és államtitkár korában megtanult angolul is. Szigorú volt, erélyes, pontos, ellenfelei szerint néha a kiméretlenségig is elment alattvalóival szemben, viszont nagyon megbecsülte azt, aki dolgozott, ami nem is csoda, hiszen ő sokszor a késő éjjeli órákban is bent ült még hivatalában, ahol tanult, dolgozott, vagy Magyarország gazdasági életét fellendítő terveit szövögette. Nagyon erős magyar érzés hatotta át és a bécsi elnémetesítési törekvések ellen szokatlan eréllyel lépett fel. Csak magyarul volt hajlandó levelezni a kabinetirodával és a vasutnál megkövetelte, hogy a még ottlévő osztrák származású tisztviselők tanuljanak meg magyarul, eltiltotta a vasutat attól, hogy az osztrák vasutakkal másként, mint magyarul levelezzenek.

A sokszor ridegnek látszó férfi meleg szívére és családi érzésére jel-

lemzők azok a levelek, amelyeket külföldi tanulmányutjáról irt haza az apjának. „Sokszor gondolok önökre és remélem, édesapám és anyám is gondolnak énrám... engem most Isten áldja kedves szülőimét; csókolja kezeiket hálás szívvvel engedelmes fiuk... Isten, a jó Isten áldja önöket, millió kézcsokkal marad hálás fiuk... Kedves édes szülőimnek pedig milliószor csókolja a kezeit hálás és engedelmes fiuk.” Ezek az idézetek mutatják forró érzéseit szülei iránt. Baross Gábor 1883-ban házasodott, Sipeky Karolát vette el, házasságából két gyermeke született, Gábor és, Karola. Fia, Baross Gábor volt képviselő, egy nyilatkozatában így jellemezte apját: „Apám otthonában, családjá körében is „vasminiszter” volt. Rendszerető és példásan fegyelmezett volt, a családi körben is. Valósággal kitüntetés számba ment, ha valamelyikünkkel szóba elegyedett. A látszólagos ridegség mögött azonban egy igazságos és szerető szív dobogott.”

Az utolsó ut

Baross Gábor 1892 március 25-én leutazott a Vaskapuzhoz a munkálatok megtekintésére. Már odafelé egész éjjel lázas volt, betegen tért vissza, de azért tovább dolgozott, végül is a mellhártyagyulladás és a magas láz levette lábáról, állapota egyre rosszabbodott, a szíve nem bírta a küzdelmet és 1892 május 9-én délelőtt 11 órakor orvosai és felesége karjai között kilhelte lelkét. A Ház ülését nyomban félbeszakították a gyász jeléül. Az összes pártok szónokai mély részvéttel emlékeztek meg a nagy férfi haláláról. Mondják, hogy amikor Ferenc Józsefnek Baross halálát jelentették, a király megilletődve jegyezte meg: „*Ez nagy szerencsétlenség!*” Május 11-én délután négy órakor a kereskedelmi minisztérium dísztermében volt a gyászszertartás. Vasary Kolos hercegprímás szentelte be a koporsót, de beszéd nem hangzott el. A zuhogó eső ellenére százezres tömegek álltak sorfalat a kereskedelmi minisztériumtól a Nyugati pályaudvarig, ahova a koporsót kísérték. Itt azután

vonatra tették s Illavára szállították, ahol másnap a családi kriptában helyezték örök nyugalomra. Öreg szülei, felesége és két apró gyereke odahaza zokogtak és valamennyiüket egy ország bánata ölelte át. Egy ország, amely érezte és tudta, hogy idő előtt vesztette el egyik legigazibb és legtehetségesebb fiát...

HALÁSZ ERNŐ